

Samo-/so-spoštovanje in samo-/so-upravljanje, kot preplet spoznavnega procesa v avtopoietski organizaciji

Tanja Balažic Peček*

Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu, Novi trg 5, 8000 Novo mesto, Slovenija
taja.balazic@gmail.com

Povzetek:

Raziskovalno vprašanje (RV): Kakšen je vpliv principa samo-/so-spoštovanja v povezavi s samo-/so-upravljanjem v avtopoietski organizaciji?

Namen: Namen raziskovanja je predstaviti človeka in človeški potencial s perspektive samo-/so-spoštovanja, v povezavi s samo-/so-upravljanjem, kot principov in procesnih gradnikov avtopoietske organizacije. Dotaknili smo se človekovih čustev in jih skušali prepoznati kot kvaliteto kulture ljubezni. Zanima nas svobodno obvladovanje čustev, v smislu človekove kreativnosti in so-delovanja v transdisciplinarnih timih organizacij bodočnosti.

Metoda: Raziskovali smo s kvalitativnimi metodami in cilje dosegli s kritičnim pregledom strokovne in znanstvene literature. V »Evolucijski model svobodnega človeka – EMSČ« Balažic Peček (2016), smo skušali umestiti »Koncept oblikovanja gradnikov avtopoieze kot življenjski krog« Balažic Peček (2018) in poskušali razložiti samo-/so-spoštovanje v povezavi s samo-/so-upravljanjem pri posamezniku in v timu.

Rezultati: S kvalitativno raziskavo smo ugotovili, da sta samo-/so-spoštovanje in samo-/so-upravljanje principa, ki ju uvrščamo med procese avtopoieze znotraj krovnega gradnika čustvovanje in usmerjanje. S postavitvijo modela »EMSČ« v »Koncept gradnikov avtopoieze kot življenjski krog« smo poiskali skupne točke. Domnevamo, da sta tako samo-/so-spoštovanje kot samo-/so-upravljanje procesna gradnika, na katerih temelji kreativnost človeka v avtopoietski organizaciji.

Organizacija: Izpostavili smo etična načela, vrline, principe znotraj procesa življenjskega kroga in pomembnost usmerjanja človeških potencialov h kreativni zmožnosti. Kreativen in zmožen človek je potencial v transdisciplinarnih timih, na katerih temelji avtopoietska organizacija.

Družba: Ob človeškem potencialu se povezujejo še zavedanje in odgovornost v organizaciji. S samo-/so-spoštovanjem se ozavešča čustvovanje kot osebna rast, ki se prenaša v organizacijski in družbeni razvoj. S tem se povezujejo kultura znanosti, umetnosti visokih tehnologij in duhovnosti.

Originalnost: Originalen pristop pogleda na človeka z zornega kota samo-/so-spoštovanja, s perspektive »EMSČ« in »Koncept gradnikov avtopoieze kot življenjski krog«.

Omejitve/nadaljnje raziskovanje: Abstraktni pogled na človeka kot samo-/so-upravljalca v organizaciji. Iz zaključkov raziskovanja bi bilo v prihodnje potrebno v organizacijah izvesti še kvantitativne raziskave o povezanosti samo-/so-spoštovanja in samo-/so-upravljanja v povezavi s samo-/so-zavedanjem in samo-/so-odgovornostjo človeka.

Ključne besede: samo-/so-spoštovanje, samo-/so-upravljanje, gradniki avtopoieze, človeški potencial, samo-/so-zavedanje, samo-/so-odgovornost.

* Korespondenčni avtor / Correspondence author

Prejeto: 15. maj 2018; revidirano: 18. februar 2018; sprejeto: 19. maj 2018. /

Received: May 15, 2018; revised: May 18, 2018; accepted: May 19, 2018.

1 Uvod

Samo zdrav človek je zmožen zravega delovanja. To je znak samo-/so-spoštovanja in posvečanja pozornosti svojemu zdravju, kot osrednjo točko svoje samo-referenčnosti. S tem človek ne odstopa od svoje notranje usmeritve in ni odsoten od samega sebe. Izpostavljamo odsotnost od individualnega mišljenja, kot je zaslediti pri sodobnem človeku. Preplet vseh teh dejavnikov se posledično odraža v organizacijah, kjer človek deluje in tovrstno delovanje je odsev v celotni družbi. Sam proces življenja posameznika, ki je samo po sebi dobro (Aristotel, 2002), ima pomembno mesto, ker je to naša predpostavka za zdravo delovanje človeka in kulturni razvoj družbe.

V članku želimo predstaviti človeka in človeški potencial s perspektive samo-/so-spoštovanja, v povezavi s samo-/so-upravljanjem. Oba principa smo opredelili kot procesne gradnike avtopoietske organizacije (Balažič Peček, 2018). Med temi prepletenimi procesi ni enostavno narediti ločnice in je tudi ne ustvarjamo, saj nas zanima celota. Na tak način opazujemo človeka in organizacijo, kot statiko in dinamiko, ki odražata naše vsakdanje aktivnosti človeškega življenja v usmerjenosti v notranji razvoj samo-preseganja. Dotaknili smo se človekovih čustev in jih skušali prepoznavati kot kvaliteto kulture ljubezni. Zanima nas svobodno obvladovanje čustev, v smislu samo-/so-spoštovanja, kot človekove kreativnosti in samo-/so-delovanja v transdisciplinarnih timih organizacij prihodnosti.

2 Teoretična izhodišča

2.1 Samo-/so-spoštovanje kot vidik življenja

Ko sledimo poti preseganja, se srečamo s spoznanjem Marcusa Aureliusa, ki je že v obdobju pred našim štetjem zapisal (Aurelius v Ambrož & Traudi Mihalič, 1998, str. 58): »Čudim se, da človek kljub temu, da ljubi sebe bolj kot karkoli drugega, dovoli, da je ocena drugih ljudi več vredna kot njegova ocena samega sebe.« Kot mnogi drugi raziskovalci v vseh obdobjih, se je tudi Aristotel (2002) vprašal o procesu življenja, ter ga opredelil kot zmožnost zaznavanja in spoznavanja. Ugotavlja, da je življenje samo po sebi dobro in užitek, kar je po naravi dobro, je dobro tudi za človeka, zato pomeni življenje nekaj lepega. Če pa je življenje nekaj dobrega in prijetnega, potem je življenje nekaj, kar si je vredno želei, saj človek uživa u zaznavanju in bivanju samem. Vsakdo pa bi se moral zavedati drugega, skozi so-žitje ob skupnih razgovorih in razmišljanjih, v prijateljskih razmerjih, v sreči in nesreči, kot ugotavlja antični filozof (str. 291).

Ovsenik (1999, str. 321) govori o akcijskem optimizmu, ki ga človek udejanja skozi akcije delovanja in obnašanja, v skrivnostni melodiji življenja. Poznavanje življenja pomeni razumevanje naravnega procesa spreminjanja pravi Capra (2002) in dodaja, da je življenje najboljši učitelj spreminjanja. Kot največji kritični izziv današnjega časa predpostavlja, da gre za razumevanje organizacije živega sistema. Pojasni, da je porast produktivnosti rezultat usmerjanja človekovih ustvarjalnih zmogljivosti, temelječih na znanju. Kot pomembne

koncepte v teoriji managementa izpostavlja: ravnanje z znanjem, intelektualni kapital in organizacijsko učenje, kot temeljni fenomen v procesu učenja (str. 100-101).

Pri proučevanju obvladovanja sprememb Bukovec postavlja poenostavljeno definicijo (2009, str. 49): »Življenje je učenje za nenehno obvladovanje sprememb.«, kasneje v »Dekanovih razmišljanjih« (2016) nagovori profesorje in študente z Dalai Lamovo mislijo: »Življenje je definirano kot proces spoznavanja samega sebe za dobrobit drugih.« V svojih razmišljanjih poudari, da je vsak človek svoj in svojstven, zato je spoznavanje samega sebe posledično svojstveno. Ugotovi, da proces spoznavanja sovпада tudi s procesom nenehnega učenja in če ga človek izuri v navado, je to vseživljenjsko delo pri nadgradnji v ustvarjalnosti in inovativnosti človeka, kar ustvarja človekov in družbeni potencial v dobrobit drugih.

Raziskovalka življenja Feinberg spozna življenje z vidika preprostosti (2010, str. 9): »Kakor sama razumem življenje, je njegov smisel ta, da preprosto je.« Medtem ko se filozof Kordeš (2004, str. 190) ne strinja z biologoma Maturano in Varelo, ki postavljata formulo: »Autopoiesis = Življenje«. Zmoti ga enačaj in se sklicuje na osnovno predpostavko svojega raziskovanja (2004, str. 190): »Življenje je skrivnost, ki je ne bom nikoli dokončno doumel. Hočem raziskovati, ne pa raziskati.« Pavuna (2017) odločno, s samo-zavestjo interpretira svojo znanstveno predpostavko: »Življenje je ljubezen v akciji«. Človeka, ki se prizadeva za plemenita dejanja, pravi Aristotel (2002, str. 287), vsi spoštujejo in hvalijo.

Lasanova v uvodu »Stalnost je določila spremembo« kratko in pomenljivo poda (Lasan, 2005, str. 7): »Življenje je dihanje, gibanje in mišljenje.« Z naslovom »Življenje je učitelj«, nagovori bralce Mulej (2015) in nas popelje od figalam do družbene odgovornosti. Dalai Lama (2000, str. 8) opozarja, da smo ustvarili družbo, v kateri je vedno manj osnovne naklonjenosti so-človeku in da smo priča veliki osamljenosti in odtujenosti, poleg tega se spodbuja tekmovalnost in zavist. Feyerabend (1999, str. 338) poudari, da ni njegov namen nadomestiti množice pravil z novimi. Bralca želi prepričati, nasprotno, da ima vse mišljenje in etične koncepte v svoji domeni.

Dalai Lama (2000, str. 9) pravi, da obstajajo tehtni razlogi, da nesorazmerje zunanjega napredka ruši človeka, ki je zaradi tega notranje nezadovoljen in tu vidi vzrok za odpravo človeških problemov v smeri notranjega razvoja kot največji človekov potencial. Pri proučevanju notranjega razvoja in življenja samega pa ne moremo iti mimo spoznavnega procesa, ki ga opredeli Santiagova teorija Maturane in Varele (v Capra, 2002, str. 34-35), ki celovito preučuje procese spoznavanja (procesu učenja s procesom življenja). Spoznavanje vključuje samo-obnovo in samo-razvoj živega sistema kot proces življenja. Nov pogled na koncept spoznavanja vključuje proces življenja (percepcija, čustva, obnašanje) in ne upošteva samo možganov in živčnega sistema. Celovitost Santiagove teorije poudarita tudi Ovsenikova in Ambrož (2010, str. 20), saj uvidita, da je proučevanje živih sistemov bolj celovito, če so vključeni spoznavni procesi življenja. To obsega: zaznavanja, čustva in

vedenja, ter na zavestni ravni vključuje tudi jezik in konceptualno razmišljanje kot samozavedanje, ki vključuje refleksivno zavest.

Kot pomanjkljivosti moderne socialne etike Gosar (1994) navaja, da je družba pretežno individualistična, kajti samo posameznik je samo-svoje organsko končno bitje, ki se združuje za kak določen namen. Avtor opozarja, da je pravilen odnos do družbe moralni problem in je zelo odvisen od končnega smotra posameznika. Pri proučevanju socialne etike in njene vloge v modernem življenju se dotakne pravičnosti, za katero pravi, da niso dovoljene nobene izjeme. Navaja, da je socialna pravičnost tak red, da bi se mogel vsak človek primerno preživljati, seveda ob pridnem in vestnem delu. Pa ne le sebe, ampak tudi svojo družino, kajti šele potem lahko govorimo o ljubezni. Poudarja, da ljubezen, ki ne upošteva pravičnosti, sploh ni ljubezen in podaja primer, da miloščina ni enako, kar človeku pripada po pravici (str. 40-50).

Dalai Lama (2000) prikaže, da obstajajo univerzalna etična načela z namenom, da vsakdo najde srečo v življenju, po kateri vsi tako hrepenimo. V središče temeljnih duhovnih vrlin postavlja: ljubezen, sočutje, potrpežljivost, strpnost, odpuščanje, zadovoljstvo, odgovornost in skladnost, ter brez teh vrlin pravi, da ne moremo shajati. Opozarja, da vse človeške probleme lahko rešimo sami, saj gre za etične probleme, za kar pa je potrebna etična disciplina (str. 19-24). O etiki vrline govori Dalai Lama (2000, str. 91) kot o človekovi sposobnosti, da se samo-obvladuje. Za to je potreben notranji mir, da samo-preobrazi navade in nagnjenja v so-čutje kot proces krepitev pozitivnih človeških lastnosti. Vrlinam Aristotel (2002) doda zadržanja, ki niso hotena v enaki meri kot dejanja. Razmišlja, da imamo dejanja v svoji oblasti od začetka do konca, prav tako zadržanja (str. 110).

2.2 Samo-/so-upravljanje v prepletu avtopoieze

»Autopoiesis« je mreža procesov proizvodnje, kar navajajo številni avtorji (Maturana in Varela 1980, Capra, 2002, Ovsenik, 1999, in drugi) na podlagi proučevanj tega naravnega principa, z različnih zornih kotov in znanstvenih področij. Konstruktivisti trdijo, da je vsa resnica ujeta v kreativni krog in da se procesi bivanja kažejo v dinamičnem okolju (Kordeš, 2004). Z epigenetskimi procesi lahko potrdimo odprto evolucijo, s katero se srečujemo na vsakem koraku (Jantsch, 1980). Bojujemo se proti razpadanju organizacije in vlagamo nenehne napore, da preprečimo procese dezorganizacije (Ivanko, 2004), namesto da bi uporabili sposobnost upiranja in se prepustili zakonu prepuščanja, ki omogoča prost pretok informacij (Lasan, 2006).

Pomembno je, da ljubezen vsak prinese iz svojega doma, od svojih staršev, pravi Lauc (2000), v samem izobraževalnem procesu so profesorji samo katalizatorji od Erosa in Agape. Ugotavlja, da se večina ljudi še vedno vrti v začaranem krogu Erosa in Tanatosa, ker dovoljujejo, da jih ruši alopoietsko okolje. Izpostavlja, da gre tukaj za veliko bitko za več poštenja pri vsakem članu tima in to je hkrati predpogoj, da se na takšni moralni zasnovi ustvarjata (ne)formalna igra in paradigma avtopoieze (str. 60-63). Tudi Djurdica (2013, str.

65-67) razmišlja o vzgoji posameznika in poudari, da za družbo nepripravljeni posamezniki, ki za družbene odnose niso sprejemljivi, tudi živijo in se obnašajo neprimerno.

Ivanko razlaga, da naj bi ukinitve socialnega zla prinesla teorija anarhizma in zagovarjali so, da mora človek živeti v svobodni družbi (str. 561). Lauc (2000) je v tej točki delitve dela zelo odločen, da mora prevladati timsko delo svobodnih ustvarjalcev in trdi da se tukaj skriva bistvo družbenih znanosti, ekonomije in napredka. Capra (2002) pravi, da gre za hiperaktivnost, ker se dogodki odvijajo prehitro, zahtevana pa je sočasna reakcija v različnih procesih. Pri ustvarjalnosti pa je odločilna refleksija zavesti, toda v pomanjkanju časa se to ne dogaja in dogodi se dehumanizacija organizacij (str. 126). Vnašanje življenja v humano organizacijo vidi Capra (2002, str. 125) s pooblaščenjem članov delujočih skupnosti, kar ne povečuje le njene fleksibilnosti, ustvarjalnosti in potenciala učenja, temveč poudarja tudi humanost posameznikov in njihovo kakovost – usrediščenost na življenje in samo-organiziranje. Tako so posamezniki usmerjeni in spodbujeni k doseganju lastnih ciljev in se ne bojijo za izgubo integritete pri doseganju organizacijskih usmeritev.

Samo-upravljanje kot družbeni in politični sistem ter proizvodni odnos je tako sredstvo za doseganje človekove osvobojenosti oziroma svobode (Kavčič v Ivanko, 2015, str. 585). Ivanko (2015) nam predstavi, da so se pri preučevanju odtujenosti soočali s številnimi težavami in stiskami delavca. Avtor jih uvršča v štiri skupine: Občutek nemoči v družbi. Občutek nesmiselnosti. Občutek anarhičnosti. Samo-odtujenost in izoliranost (str. 585), kar povzroča pri človeku nemotiviranost, neustvarjalnost in stres. Capra pojasnjuje (2002, str. 127), da če je človek v stresu, hoče vrnitev na staro pot. To je izrazit pojav pri vodjih, ki so usmerjeni v naloge in nadzor. Tudi v tem segmentu si lahko pomagamo z ugotovitvijo Lauca (2000), da se svoboda človeka doseže z brezkončnim hotenjem in znanjem. Utemelji tudi, da je to razlog slabih rezultatov dela v samem človeku, zato sam poskuša biti boljši. Postavlja temeljne attribute: Ljubezen, resnica in svoboda, za preobrat moralnega kapitala (str. 426).

3 Metoda

Raziskovali smo s kvalitativnimi metodami in cilje dosegli s pregledom strokovne in znanstvene literature. V »Evolucijski model svobodnega človeka – EMSČ« Balažic Peček (2016) bomo skušali umestiti »Koncept oblikovanja gradnikov avtopoieze kot življenjski krog« Balažic Peček (2018) in poskušali razložiti samo-/so-spoštovanje v povezavi s samo-/so-upravljanjem pri posamezniku in v timu. Uporabili smo kvantitativne metode v raziskovanju, ki smo jih podkrepili z akcisko raziskavo v znanstvenem raziskovanju in praktičnem delu.

Za potek raziskovanja nas Mesec (1998) usmeri v akcijsko raziskovanje (AR), ki ga znotraj raziskave večkrat ponavljamo in s tem, ko delamo kroge, vedno bolj utrjujemo in širimo znanje o pojavu, ki ga raziskujemo (36-39). Ustreznost našega razmišljanja nam Lauc (2016a in 2016b) potrdi. Mesec (1998) pa še dodaja, da pri kvalitativni metodi ne gre le za preverjanje teze, ampak želimo celovito razumevanje, ki nas usmeri v praktično delo samo-raziskovanja. Mesec (1994, str. 125) pravi da, če je naš namen »postaviti na noge skupino

samo-pomoči«, nas spodbudi, da se lotimo dela in nas poziva, da se redno sestajamo, analiziramo in da skušamo ravnati razumno, pošteno in objektivno. Malić (1976) navaja, da so znanstvena srečanja doprinos k splošnem napredku ob minimalnem nastajanju entropije (str. 115-118). Mesec (2009) pravi, da je AR vsak konstruktiven pogovor skupine pri skupnem delu ali izvajanju skupne akcije z namenom izboljševanja delovanja. Pozornost je predvsem usmerjena na skupinsko dinamiko, ki pospešuje ali zavira učenje in spremembe (str. 6-8).

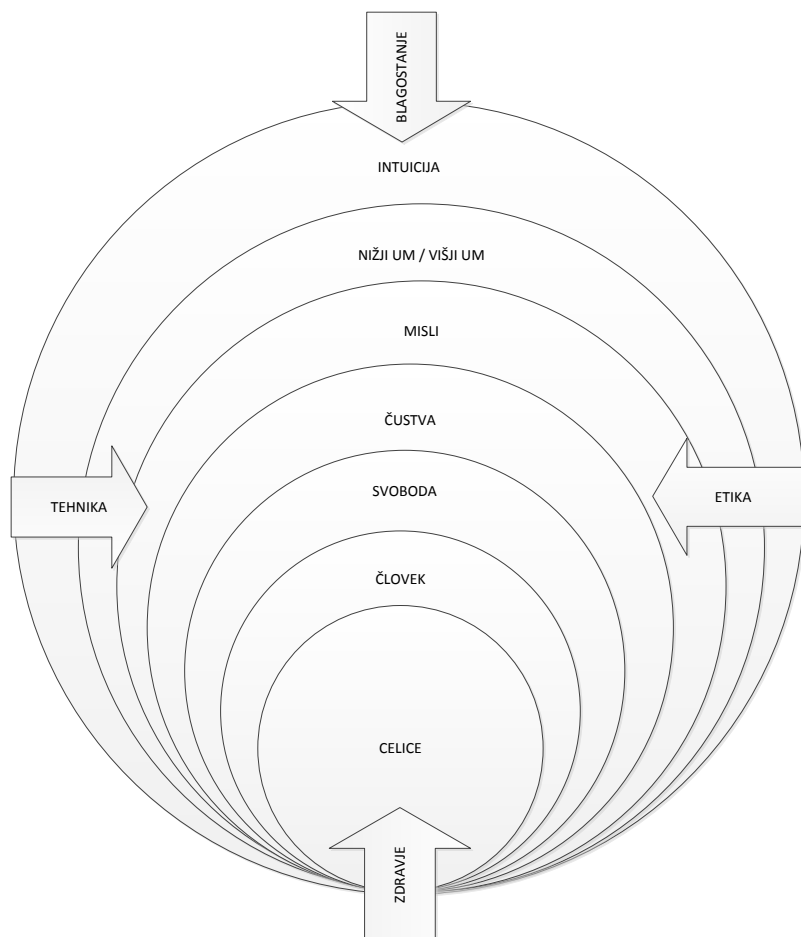
Iz znanstvene teorije razvijemo tezo v AR: Kakšen je vpliv principa samo-/so-spoštovanja v povezavi s samo-/so-upravljanjem v avtopoietski organizaciji?

4 Rezultati

S kvalitativno raziskavo smo ugotovili, da sta principa: samo-/so-spoštovanje, kot proces avtopoieze v gradniku GR1-čustvovanje in samo-/so-upravljanje, kot proces avtopoieze v gradniku GR3-usmerjanje. S postavitvijo modela »EMSČ« (Balažic Peček, 2016) v »Koncept oblikovanja gradnikov avtopoieze kot življenjski krog« (Balažic Peček, 2018), smo poiskali skupne točke. Domnevamo, da sta tako samo-/so-spoštovanje kot samo-/so-upravljanje procesna gradnika, na katerih temelji kreativnost človeka v avtopoietski organizaciji. Samo-/so-spoštovanje, opazujemo iz etičnega vidika samo-/so-upravljanja, kajti posledica naših dejanj, se kaže navzven v so-očanju in so-bivanju v organizaciji.

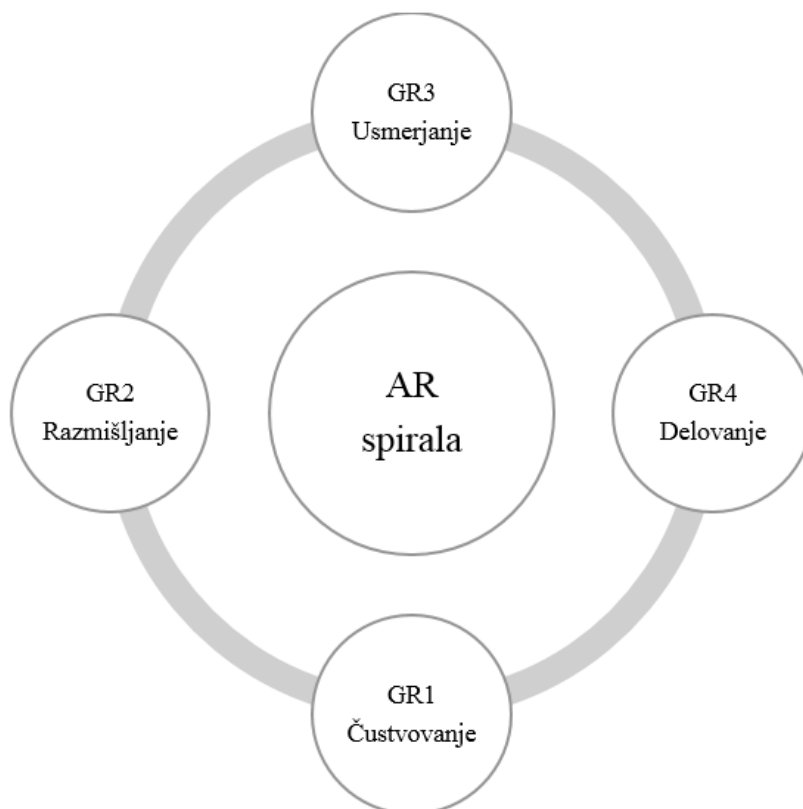
Model »EMSČ« ponazarjamo s sedmimi krogi, ki so vpeti v mrežo človekovega življenja in delovanja, kot avtonomne celote navznoter in navzven. »EMSČ« (Slika 1) ima dva vidika ali perspektivi, s katerih ju proučujemo: Vpetost in delovanje v okolju (zunanji) in vpetost v samega sebe kot samo-ohranitveni proces (notranji). Pri proučevanju modela smo kot zunanje vidike izpostavili (Balažic Peček, 2016):

- Zdravje – kot osnovni temelj človeka (fizično, spolno, čustveno in mentalno).
- Blagostanje – kot nasprotni atribut zdravja ga vidimo v managementu in ekonomiji – predpostavljamo, da lahko le zdrav človek kreativno in zavestno ustvarja.
- Tehnika – na eni strani je to razvoj ved, kot so fizika, kemija, biologija, do vseh novejših, ki izhajajo iz elektrotehnike in drugih ved visoke tehnologije.
- Etika – na drugi strani tehnike ali tehnološkega napredka postavljamo etiko, kot moralni, pravni, kulturni in samo-kulturni vidik delovanja človekovega življenja.



Slika 1. Shematski model - Evolucijski model svobodnega človeka (EMŠČ) (Balažic Peček, 2016)

Koncept gradnikov avtopoieze kot življenjski krog smo razvili s štirimi gradniki: GR1-Čustvovanje, GR2-Razmišljanje, GR3-USmerjanje in GR4-Delovanje, ter v sredino postavili AR spiralo, kot značilnost avtopoieze (neprestane interakcije). Raziskovanje po konceptu oblikovanja gradnikov avtopoieze kot življenjski krog je povezano z naravnimi zakonitostmi in na tak način so postavljeni nekateri naravni modeli, zato lahko rečemo, da je tudi raziskovanje samo avtopoietsko. Izvirnost koncepta gradnikov avtopoieze se kaže kot življenjski krog, kot krog nastajanja in propadanja (Slika 2). AR spirala v središču pomeni, da raziskujemo, delujemo in razvijemo skupine, tako se posameznik samo-/so-razvija kot opazovalec in akter v notranjem in zunanjem svetu. To dvojnost samo-/so-delovanja človeka smo si zastavili v osnovnem konceptu raziskave in iz nje smo izhajali praktično v vseh delih raziskovanja. Lahko rečemo, da z neprestanim samo-/so-delovanjem vzpostavljamo avtopoietsko delovanje, ki se začne s samo-/so-razmerjem in s tem prožimo proces čustvovanja, razmišljanja, usmerjanja in delovanja, kot so postavljeni usmeritveni gradniki od GR1 do GR4 (Balažic Peček, 2018).



*Slika 2. Koncept gradnikov avtopoieze kot življenjski krog
(Balažic Peček, 2018)*

5 Razprava

Samo-/so-spoštovanje nastaja v prepletu zaznavnega in spoznavnega procesa, pravi Aristotel (2002). Če govorimo o zaznavnem procesu je to v relaciji z drugim človekom, da nekaj zaznavamo iz okolja, pri spoznavnem procesu pa gre za notranja dogajanja človeka. Aristotel (2000) dodaja še, da je skozi so-žitje ob skupnih razmišljanjih, pogovorih cilj ta, da in se zavedamo drugega. To razumemo tako, da ne gre samo za statično, vendar tudi dinamično komponento. Podobno razmišlja tudi Malić (1976), ki se zaveda te dinamike in presnavljanje entropije na vseh dogodkih in razpravah, kjer se so-očajo ljudje. Da se človek udejanja skozi akcije obnašanja in delovanja je blizu tudi Ovseniku (1999). Ko tako razmišljamo o tej dinamiki življenja nam je povsem jasno in, da vsa ta dogajanja v človeku potekajo v krožnih ciklih. Kot model našega razmišljanja je nastal »EMSČ« (Slika 1), ki je vpet v okolje (Balažic Peček, 2016). Kot temelj človekovega delovanja smo v modelu izpostavili zdravje, kot osnovno dinamiko. Ali lahko potem rečemo, da zdravje odraža naše samo-spoštovanje do sebe in so-spoštovanje do drugih. Druga predpostavka je ta, če ne spoštujemo se lahko pojavi bolezen, ki jo je zaznati na različnih ravneh.

Lahko rečemo, da je zdravje tisto, ki nam daje tako kvaliteto življenja, kot bivanja (Feinberg, 2010). Da je človek sposoben iti in biti v nenehni akciji življenja in izražati ljubezen, kot lahko razložimo znanstveno predpostavko »Življenje je ljubezen v akciji«

(Pavuna, 2017). V tej točki lahko definicijo življenja in človekovega delovanja razložimo z modelom »Koncept gradnikov avtopoieze kot življenjski krog« (Slika 2), kjer gre za krožni proces čustvovanja, razmišljanja, usmerjanja in delovanja. Če ta model pogledamo s perspektive »EMSČ«, ni nič drugega kot večplastno delovanje človeka v neprestani aktivnosti. Tako tudi podaja Lasnova (2005), da je dihanje, gibanje in mišljenje osnovna dinamika človeka. Da je v človekovi domeni celoten njegov koncept mišljenja potrjuje Fayerabend (1999). Sodobnega človeka »ruši« zunanja podoba sveta, oziroma, kot pravi Dalai Lama (2000), da je človek zaradi zunanjega napredka notranje nezadovoljen. Potem takem lahko rečemo, da je odstopa od svojega zdravja in s tem samo-spoštovanja. Ko pa govorimo o nenehni tekmovalnosti, se pojavi še zavist v razmerju s so-človekom in dotaknemo se so-spoštovanja.

Princip samo-/so-spoštovanje je v našem modelu »Informacijski graf avtopoieze - IGA« (Balažic Peček, 2018) znotraj čustvovanja, se pravi v začetku spoznavnega cikla. Koliko dejansko samo-/so-spoštujemo povemo z različnimi dejanji, če dejanje povezujemo kot posledico čustvovanja. Ko pa govorimo o principu samo-/so-upravljanja, pa ga najedmo v skupini procesov avtopoieze, ki človeka usmerjajo. Potem takem lahko rečemo, da je usmerjanje, posledica čustvovanja in mišljenja, ki se odrazi v delovanju človeka, kar je razvidno iz »Koncepta gradnikov avtopoieze kot življenjski krog« (Slika 2) in vedno znova, ga lahko povežemo z »EMSČ« (Slika 1), na različnih ravneh.

V življenju akcije v prisotnosti ljubezni se udejanja človekov potencial, ki ga lahko ponazorimo z AR spiralo, ki središče našega koncepta. Kajti, ko aktivno delujemo: beremo in povezujemo različne avtorje, ne moremo več reči, da je to naša ideja, ampak je posledica prepleta procesov avtopoieze, ki se odražajo v našem življenju. Kot pravi Bukovec (2009), gre za proces učenja in spreminjanja, če pa smo se res iz nečesa nekaj naučili, je to potrebno zapisati. Lauc (2000) pravi, da se svoboda človeka doseže z brezkončnim hotenjem in znanjem. Če smo prebrali nekega avtorja in ga začutili, smo o tem razmišljali in nas je nekako usmeril v nadaljna delovanja našega življenja. In če smo raziskovalci v znanosti je to potrebno priznati in se tako samo-/so-spoštovati na znanstveno dogovorjen način.

Ko se srečujemo z različnimi avtorji na znanstvenih dogodkih je položaj precej podoben, le da imamo »živo knjigo«, kar lahko povezujemo z našo akcijo. Zato je bilo razvito akcijsko raziskovanje, da se znanstvenik uči, deluje in ustvarja skupine. To pa ni nič drugega kot ustvarjanje razmerij in »novih organizacij«, ali kot je je predpostavil Ovsenik (1999): »Organizacija = razmerje med ljudmi«. In če se nenehno v akcijskem raziskovanju učimo, je to potrebno stalno zapisovati. Kot zelo primerna je naša praksa, da vodimo znanstvene dnevnike. Ti dnevniki se morda ne zdijo nič znanstveni, saj zapisujemo čisto preproste stvari, vendar pa s tem so-spoštujemo so-govornika, ki nas je na nek način spremenil in tudi to znanstveno pravilno interpretiramo in referiramo. Da to je samo-/so-spoštovanje, ki se naprej lahko kaže v samo-/so-upravljanju. Ko pa govorimo o samo-/so-upravljanju, pa se naš koncept dotika predvsem osebnostne komponente lastnega upravljanja, ki se odraža v naši organizaciji in delovanju.

To, da smo odvisni od samo-/so-organizacije, prepoznamo kot princip avtopoieze. Iz biološkega vidika lahko domnevamo, da je miselni proces temelj ustvarjanja in neodvisnosti človeka v organizaciji. Poleg tega nas je zanimalo tako organsko kot socialno kompleksno okolje, za katerega lahko rečemo, da je zahtevno. Raziskovanje okolja smo začeli pri posamezniku, in sicer iz biološke celice. Pri tem pa ne gre samo za celico kot tako, gre za vso dinamiko oziroma interakcije, ki se dogajajo v celici. Spoznali smo, da se enake lastnosti kažejo v organu, organskem sistemu in na celotnem organizmu, ter da s samo-/so-refleksijo lahko človek zaznava in samo-/so-spoznava čustva, misli in deluje kot samo-/so-zavesten in samo-/so aktualiziran posameznik. Kjer si ustvarja prostor za nesebično samo-/so-delovanje na vseh ravneh družbe in s tem ustvarja novo kulturo, ki se začne kot samo-/so-kultura ali kultura medsebojnega odnosa in delovanja.

6 Zaključek

V članku smo primerjali dva principa: samo-/so-spoštovanje, kot proces avtopoieze v gradniku GR1-čustvovanje in samo-/so-upravljanje, kot proces avtopoieze v gradniku GR3-usmerjanje. Ugotovili smo, da je samo-/so-spoštovanje zelo povezano z našim temeljnim zdravljem, ki se odraža s samo-/so-upravljanjem, kjer se dotikamo predvsem upravljanja človeka samega v povezavi s so-človekom, kot moralnega delovanja. Posledica enega in drugega je v delovanju človeka in v neprestani aktivnosti, le-ta ne sme pozabiti zapirati kroge. Prav tako je zelo pomembno, da vedno znova kreativno ustvarja kroge krogov, kar je omogočeno z modelom »EMSČ« in »Koncept gradnikov avtopoieze kot življenjski krog«. To sta abstrakna modela, ki ne zapirata človeku miselnega procesa, temveč ga spodbujata, da vedno znova poskuša iti v zavestnejšo spiralo, ki definira njegovo samo-/so-organizacijo.

S prepoznavanjem prepleta procesov avtopoieze in zavedanjem, da je človek, kot posameznik bogat človeški potencial in kapital, v katerega je potrebno vlagati, se začne preobrazba v avtopoietsko družbo. Rezultati raziskovanj dokazujejo, da gre pri avtopoiezi pravzaprav za samo-/so-produkcijo v živi mreži v neprestanem (r)evolucijskem razvoju poštenega življenja v ljubezni in svobodi, kot novo kulturo človeka. Raziskavo smo izvedli s kvantitativnimi metodami, ter s sintezo prišli do dejanskega stanja, da lahko interpretiramo naš pogled realnosti, v kateri se nahaja sodobni človek in organizacija. Iz opazovanega lahko predpostavimo, da se bo tovrstno delovanje odražalo v transdisciplinarnih timih organizacij prihodnosti.

Na FOŠ ustanavljamo institucijo za razvoj avtopoietske organizacije, za vertikalna in horizontalna raziskovanja. Na tak način bomo posameznike in institucije pritegnili k zmožnostim prepoznavanja alopoietskih procesov v organizacijah in jih motivirali in izobraževali v smislu samo-zavedanja. Kot cilj napredka potrebujemo moralno družbo in samo-organizacijo v smislu mreženja moralnih ljudi.

Reference

1. Ambrož, M., & Traudi Mihalič, T. (1998). *Pot k odličnosti: Vodenje v kompleksnem in negotovem okolju*. Škofja Loka: Institut za samorazvoj d.o.o.
2. Ambrož, M., & Colarič Jakše, L. M. (2015). *Pogled raziskovalca: Načela, metode in prakse*. Zora. Maribor: Mednarodna založba za slovanske jezike in književnosti.
3. Aristotel, (2002). *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
4. Balažič Peček, T. (2016). Naravni modeli mišljenja kot izziv človeka pri etičnih konceptih v organizaciji (Natural Models of Mind as a Challenge of a Person in Ethical Concepts in an Organization). 35. *Mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti: Trajnostna organizacija*, Slovenija, Portorož, 16.-18. marec 2016, str. 56-69, Maribor: Fakulteta za organizacijske vede.
5. Balažič Peček, T., Brcar, F., & Bukovec, B. (2017). Fundamental Autopoietic Building Blocks in 4.0 Organization as a Challenge to Human Organization. *Revija za univerzalno odličnost*, 6 (4), str. 393-419.
6. Balažič Peček, T. (2018). *Gradniki avtopoieze v 4.0 organizaciji*. (doktorska disertacija). Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije.
7. Balažič Peček, T., Brcar, F., & Bukovec, B. (2018). Action Research: From Concept to Model of Forming Autopoietic Building Blocks as Life Circle. *Izzivi za prihodnost*, 3 (1), str. 1-20.
8. Bukovec, B. (2009). *Nova paradigma obvladovanja sprememb*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije.
9. Bukovec, B. (2016). *Dekanova razmišljanja – nagovor dekana*. Pridobljeno (2017, 8. februar) na: <http://www.fos.unm.si/si/fos/organiziranost/>
10. Capra, F. (2002). *The Hidden Connections: Integrating the Biological, Cognitive, and Social Dimensions of Life into a Science of Sustainability*. New York: Doubleday.
11. Capra, F., & Luisi, P. L. (2014). *The System View of Life: A Unifying Vision*. United Kingdom: Cambridge University Press.
12. Cerovac, K. (2013). Transdisciplinaren pristup učenja i istraživanja na sveučilištu. *Metodički ogledi*, 20 (1), 15-31.
13. Dalai Lama XIV (2000). *Etika za novo tisočletje: Njegova Svetost dalajlama*. Tržič: Učila, založba, d.o.o.
14. Djurdica, B. (2013). *Kaj je življenjsko-kozmična energija: Elik sir za življenje na zemlji*. Ljubljana: Alternativa.
15. Ećimović, T. (2017). "The Philosophy of Life 2017", digital booklet (pdf) July, 2017.
16. Feinberg Imber, N. (2010). *Hatmara Merkava: Modrost življenja*. Ljubljana: Studio 37.
17. Feyerabend, P. K. (1999). *Proti metodi*. Ljubljana: Studia humanitatis.
18. Gosar, A. (1994). *Sodobna socialna etika: Sociološke in gospodarske osnove*. Ljubljana: Založba Rokus d.o.o.
19. Harari, Y. N. (2015). *Sapiens: Kratka zgodovina človeštva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
20. Ivanko, Š. (2004). *Temelji organizacije*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.
21. Ivanko, Š. (2015). *Zgodovina organizacijske misli*. Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije.
22. Jantsch, E. (1980). *The Self-Organisation Universe: Scientific and Human Implications of the Emerging Paradigm of Evolution*. Oxford: British Library Cataloging in Publication Data.
23. Kordeš, U. (2004). *Od resnice k zaupanju*. Ljubljana: Studia humanitatis.

24. Lauc, A. (2000). *Metodologija društvenih znanosti*. Osijek: Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet, Grafika.
25. Lauc, A. (2016a). Transkript razprave o avtopoezi. (Intervju, 15. avgust, 2016).
26. Lauc, A. (2016b). Transkript razprave o akcijskem raziskovanju v alopoietsem okolju. (Intervju, 28. november, 2016).
27. Lasan, M. (2005). *Stalnost je določila spremembo: Fiziologija*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
28. Luhmann, N. (1995). *Social Systems*. California: Stanford University Press, Stanford.
29. Malić, D. (1976). *Kibernetika termodinamika: Zakonitosti i metode*. Beograd: Gradževinska knjiga.
30. Maturana, H. R., & Varela, F. J. (1980). *Autopoiesis and cognition: The realization of the Living*. London: D. Reidel Publishing Company.
31. Maturana, H. R., & Varela, F. J. (1998). *Drevo spoznanja*. Ljubljana: Studia humanitatis.
32. Mesec, B. (1994). Model akcijskega raziskovanja. *Socialno delo*, 33, 1: 3-16.
33. Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
34. Mesec, B. (2009). Akcijsko raziskovanje. Pridobljeno (2017, 24. julij) na <https://sites.google.com/site/kvalitativnametodologija/akcijsko-raziskovanje/predstavitve-1/>
35. Mulej, M. (2015). *Življenje je učitelj: Od figalam do družbene odgovornosti*. Maribor: Inštitut IRDO.
36. Ovsenik, J. (1999). *Stebri nove doktrine organizacije, managementa in organizacijskega obnašanja*. Kranj: Moderna organizacija.
37. Ovsenik, J., & Ovsenik, M. (2017). *Nova doktrina organizacije – 2. del: Preusmeritev pozornosti*. Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije.
38. Ovsenik, J. (2017). Transkript razprave o harmoniji človeka. (Intervju, 19. april, 2017).
39. Ovsenik, M., & Ambrož, M. (2010). *Celovitost in neznatnost organizacije*. Ljubljana: Institut za management.
40. Pavuna, D. (2017). Transkript razprave o kvantnih pojavih v fiziki z vplivi na človeka in civilizacijo. (Intervju, 24. oktober, 2017).
41. Tesla, N. (2013). *Moji izumi (My inventions)*. Ljubljana: Založba Sanje.
42. Železnikar, A. P. (2017a). Transkript razprave o samo-/so-principih v informacijskem grafu avtopoeze - slovenska izvedba. (Intervju, 6. april, 2017).
43. Železnikar, A. P. (2017b). *Filozofsko besedotvorje (Philosophical Word Formation)*. Pridobljeno (2017, 06. april) na <http://lea.hamradio.si/~s51em/book/Medit339slo.pdf>

Dr. Tanja Balažic Peček je l. 2001 diplomirala iz organizacije in managementa ter l. 2008 specializirala iz projektnega managementa na Fakulteti za organizacijske vede (FOV) Univerze v Mariboru. Na Fakulteti za organizacijske študije (FOŠ) je v letu 2018 doktorirala z disertacijo »Gradniki avtopoeze v 4.0 organizaciji« in s tem postavila temeljni koncept ter gradnike avtopoeze za nadaljne raziskovanje avtopoietne organizacije v vseh razsežnostih. Deluje na delavnicah izgradnje samo-podobe in naravnega zdravljenja, ter v letu 2013 pridobi status terapevte. Njeno raziskovalno zanimanje je človek v organizaciji, kvalitativno raziskovanje, etično-ekološki koncepti, organska-humana paradigma v povezavi s fenomenom »autopoiesis« v organizacijskem in družbenem okolju. Je avtorica številnih prispevkov na znanstvenih konferencah in člankov v strokovnih ter znanstvenih revijah. Je članica Academy of Management (AOM).

Abstract:

**Self-/co-respect and Self-/co-Management as Intertwinement of the
Cognitive Process in Autopoietic Organization**

Research Question (RQ): What is the influence of principle of self-/co-respect in connection with self-/co-management in autopoietic organization?

Purpose: Purpose of research is to present a person and human potential from the perspective of self-/co-respect in connection with self-/co-management as principles and process building blocks of autopoietic organization. We will discuss human emotions and try to recognize them as a quality of culture of love. We are interested in free control of emotions in the sense of human creativity and co-operation in transdisciplinary teams of future organizations.

Method: We will use qualitative research methods and achieve goals by examining professional and scientific literature. In the »Concept of forming autopoietic building blocks as life circle« Balažic Peček (2018) we will place »Evolutionary model of a free person – EMSČ« Balažic Peček (2016) and try to explain self-/co-respect, taking into consideration self-/co-management in an individual and in a team.

Results: With qualitative research we found out that self-/co-respect and self-/co-management are principles, included in autopoietic processes, inside the cover building block emotions. With setting up the »EMSČ« model in the »Concept of autopoietic building blocks as life circle« we will find common points. We suppose that self-/co-respect, as well as self-/co-management, are process building blocks, on which creativity of a person in autopoietic organization is based.

Organization: We will emphasize ethical principles, virtues, principles within the process of life circle and importance of directing human potential towards creative ability. A creative and capable person is a potential in transdisciplinary teams, on which autopoietic organization is founded.

Society: Awareness and responsibility in an organization are being connected next to human potential. With self-/co-respect we become aware of emotions as personal growth, transferred into organizational and social development. Thus culture of science, art of high technologies and spirituality are being linked.

Originality: Original approach of the perspective on a person from the point of view of self-/co-respect, from the perspective of »EMSČ« and »Concept of autopoietic building blocks as life circle«.

Limitations/Further Research: The abstract view on a person as self-/co-manager in an organization. From the conclusions of research it would be necessary that in the future quantitative researches are carried out in organizations – on connection of self-/co-respect and self-/co-management, concerning self-/co-awareness and self-/co-responsibility of a person.

Keywords: self-/co-respect, self-/co-management, autopoietic building blocks, human potential, self-/co-awareness, self-/co-responsibility.

Copyright (c) Tanja BALAŽIC PEČEK



Creative Commons License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.